

Lectio praecursoria

Talousosaamisen tarpeet nousevat nykyhetkestä – opetuksen tulisi kurkottaa myös tulevaisuuteen

Marilla Kortesalmi

Jaan lektion kahteen osaan. Ensinnä käyn läpi taloudellista osaamista kotitaloustieteen viitekehyksessä. Tämän jälkeen avaan näkymiä talousopetukseen ja sen mahdollisuuksiin.

Taloudellinen osaaminen on läsnä päivittäisissä tekemisissämme. Otan esimerkiksi arkisen liikkumisen. Liikkumisen eri tapoja valitessa punnitaan matkaan kuluva aikaa ja matkasta aiheutuvia kustannuksia. Samalla tunnistamme niitä vaihtoehtoja, joita meillä on liikkumiselle. Tunnistamme myös omia taitojamme: taitava joukkoliikenteen käyttäjä osaa rakentaa haluttuun osoitteeseen useita vaihtoehtoisia matkareittejä. Sosiaalista pääomaa omistava pääsee kaverin kyydillä näppärästi.

Talousosaaminen on kietoutunut näihin pohdintoihin. Se on tietoa lippujen hinnoista ja oman pankkitilin saldosta sekä taitoa suhteuttaa nämä toisiinsa. Talousosaaminen on myös taitoa hyödyntää rakenteita: hankkia joukkoliikenteen maksukortti tai löytää rahoitusta auton hankintaan.

Jokapäiväisissä päätöksentekotilanteissa tekemämme valinnat heijastelevat arvomaailmaamme. Se, mikä meille on arvokasta, on läsnä toiminnassamme. Aina tosin emme pysähdy erikseen pohtimaan tätä, vaan arjen huminassa tutut tavat ja rutiinit vievät tekemisiämme eteenpäin. Hazel Kyrk (1923) tunnisti tämän jo sata vuotta sitten. Hän totesi: 'siihen mennessä, kun kuluttajat ovat kasvaneet aikuisiksi, heitä hallitsevat kulutusmallit, joilla on huomattava ja sitova voima'. Lasten ja nuorten saamalla talous- ja kuluttajakasvatuksella on siis väliä.

Päivittäin tekemämme valinnat ovat reunaehtojujen, edellytysten ja toiveiden summia. Teemme kompromisseja sen suhteen, mitä meiltä vaaditaan, mitä me itse haluamme ja mihin meillä on potentiaalia. Sovittelua, neuvottelua, joustamista, näistä on arki tehty.

Laura Harmaja (1946) kirjoitti kotitalouksen taloudellisesta arjesta noin 80 vuotta sitten. Harmajan mukaan taloudellisella toiminnalla tavoitellaan harmoniaa: tunnistetaan perheen jäsenten erilaiset tarpeet sekä kotitalouden resurssit ja tavoitellaan näiden välille tasapainoa. Taloudellinen osaaminen tukee tuota harmonian tavoittelua: tietojen, taitojen, mahdollisuuksien ja toiveiden kohtaamista. Harmonian saavuttaminen on illuusio, mutta sen tavoittelu on arvokasta.

Risteävät toiveet ja mahdollisuudet arjessa aiheuttavat sen sijaan kitkaa ja mielipahaa. Yksi mediassa tänä talvena esillä ollut taloudellinen esimerkki on sähkösopimukset. Helsingin Sanomat (HS 29.1.) uutisoi Paulasta, joka oli solminut syksyllä 2022 määräaikaisen sähkösopimuksen kiinteään n. 40 sentin kilowattitunnin hintaan. Paula kommentoi: 'ajattelen niin, että tyhmyydestä sakotetaan ja olenpa ollut tyhmä, mutta se oli siinä vaiheessa aikamoista lottoamista sopimusten kanssa'. Sähkösopimukset ovat tyypillisesti olleetkin pitkiä ja hinnoittelultaan näkymättömiä. Sähkölaskun suuruus on muodostunut vakioksi, joka on otettu huomioon kodin budjettia miettiessä. Geopoliittisen tilanteen takia sähkön hintaan tuli kuitenkin suurta vaihtelua, ja sähkölaskujen suuruuden ennakointi muuttui vaikeaksi. Yhtäkkiä kuluttajilta vaadittiin uusia taitoja: piti ymmärtää sähkömarkkinoiden hinnoittelumekanismia, piti osata erottaa eri sähkötuotteita, piti osata laskea näiden tuotteiden hinnan vaikutukset omalle taloudelle. Tämän lisäksi useassa tapauksessa piti muuttaa omia arkisia toimintatapojaan vähemmän sähköä kuluttaviksi. Paula on näiden lisäksi joutunut opettelemaan, miten kuluttajasuoja tilanteessa toimii. Arjen valinnoilla on meille taloudellisia vaikutuksia. On yksilöiden kannalta traagista ja yhteiskunnan kannalta riskialtista, jos noita taloudellisia vaikutuksia ei tunnisteta ennen päätöksentekoa, kuten Paulan tapauksessa.

On tunnistettu, että refleksiivisyys, eli eri näkökulmien äärelle pysähtyminen ja näkökulmien pohtiminen, on yksi avaintekijä, kun puhutaan oppimisesta, muutoksesta tai toimijuuden vahvistumisesta. Refleksiivisyys on kuitenkin työlästä. Se vaatii pysähtymistä ja oman toiminnan kriittistä tarkastelua, sekä eri vaihtoehtojen selvittämistä. On helpompi edetä rutiinien ohjaamana, ne kun ovat tuttuudessaan mukavia, mutta mukavuudessaan varsin sitovia.

Usein tarvitaan pieniä tai suurempia kriisitilanteita, jotka pakottavat meidän pysähtymään ja miettimään, ottamaan selvää ja oppimaan.

Kotitaloustieteen parissa tehtävä tutkimus on kiinnostunut hyvinvoinnista. Hyvinvoinnin ja hyvän elämän tavoittelu nähdään inhimillisen toiminnan ytimenä. Arjen tutkiminen hyvinvoinnin tavoittelun kautta pitää kuitenkin sisällään paradoksin: toimimme usein vastoin parempaa ymmärrystämme hyvinvoinnista. Kuinka paljon ja kenen tulkitsemana arkiset tekemisemme lopulta kertovat siitä, mitä tavoittelemme?

Törmäsin hyvinvoinnin problematiikkaan haastatellessani sosiaalisairaalan asiakkaita (Kortessalmi ym., 2024). Heidän arjessaan tulot muodostuivat yhteiskunnan eri tukimuodoista. Tämän lisäksi he kertoivat harrastavansa pienimuotoista lisäansioiden hankintaa, esimerkiksi uhkapelien pelaamista. Uhkapelit eivät ole tulon lähde, ne ovat kuluerä. Tästä huolimatta tutkimukseen osallistuneelle uhkapelien pelaaminen toi

tunteen siitä, että hän pystyi jollain omalla tekemisellään vaikuttamaan tuloihinsa. Hänen oma tulkintansa uhkapelaamisesta tuomassa tuloja synnytti hänelle myös kokemuksen omien taitojen käytöstä tulojen hankkimiseksi.

Uhkapelaaminen ja peliriippuvuus ovat ilmiöinä monitahoisia ja niitä kohtaaville haastavia. Uhkapelaamisen kohdalla yhteiskunnan intressi on kuitenkin tullut väliin. Pelikoneiden sijoittamista on suitsittu (YLE 12.6.2020) ja uhkapelien markkinointia on hillitty (YLE 23.9.2021). Nämä ovat olleet tärkeitä muutoksia erityisesti yksilöiden taloudellisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Talouden osalta hyvinvointia on sanoitettu. Esimerkiksi OECD:n talousopetuksen verkosto INFE on määritellyt sitä seuraavasti: "taloudellinen hyvinvointi liittyy siihen, missä määrin yksilöt pystyvät tyydyttämään taloudelliset tarpeensa ja velvoitteensa. Kuinka he pystyvät selviytymään negatiivisista taloudellisista shokeista ja tuntemaan oman taloudellisen tulevaisuutensa turvalliseksi. Lisäksi heillä on kyky tehdä valintoja, jotka mahdollistavat tulevien taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen." (OECD / INFE 2023, s. 47). OECD:n lähtökohtana on yksilö ja yksilön näkemykset (individuals' subjective perceptions).

Mielestäni OECD:n tulkintaa voi haastaa kysymällä, miten taloudellisen hyvinvoinnin määrittely ottaa huomioon perheen kokonaisuutena toimimisen. Näkyykö määrittelyssä se, että perheissä taloudellisten tarpeiden tyydyttäminen on muut huomioitavaa?

Edellä mainittu Paula kuvaa taivaltaan kiinteään sähkösovimuksen kanssa. Huomioni kiinnittyy siihen, että sujuva sähköntoimitus, siis itse palvelu, ei nouse hänen kertomuksessaan esille. Sen sijaan hän kuvaa neuvotteluja, joita hän on käynyt sähköyhtiön kanssa. Kuvauksen perusteella sähkömarkkinoiden toiminta avautui hänelle juuri näissä keskusteluissa. Keskustelut eivät ilmeisestikään olleet rakentavia. Ei ole kestävä, jos joudumme opettelemaan markkinoiden lainalaisuuksia kantapäähän kautta, pienet kriisit sietäen.

Tällaiset eri instituutioiden edustajien kanssa käydyt vuorovaikutustilanteet, esimerkiksi Paulan neuvottelut sähköyhtiön kanssa, tunnistin väitöskirjassa (Kortesalmi 2024) yhdeksi tavaksi tulla tietoisiksi arkeemme limittyvistä yhteiskunnan rakenteista. Toinen tapa on antaa arjen tapahtumille merkityksiä, siis arvioida tilanteita ja jakaa kokemuksia. Näin luodaan ymmärrystä siitä, mikä meille on arvokasta.

Kolmas tapa tunnistaa institutionaalisten rakenteiden lomittumista arkeemme on etäisyyden ottaminen. Rakenteiden tarjoama tuki ja mahdollisuudet tulevat paremmin näkyviin, kun pystymme astumaan hieman syrjään arjen hulinasta. Nuoret tunnistivat koulun antaman talousopetuksen tuomat mahdollisuudet, kun he kuvailivat opetusta luokkakaveriensa näkökulmasta (Kortesalmi ym., 2022). Vastaavasti nuoret tunnistivat vanhempien kasvatustyötä, kun he ottivat etäisyyttä siihen minään, joka elää tässä päivässä, ja ajattelivat itseään nuorempina (Kortesalmi ym., 2024).

Se, että pystymme ottamaan etäisyyttä omiin kokemuksiimme auttaa meitä näkemään tarkemmin, mitä ympärillämme onkaan. Etäänntyminen auttaa näkemään toimintamme kytköksiä, samoin kuin rakenteiden asettamia reunaehtoja toiminnallemme. Arjen hulinassa toimintamme saa paljon tilanteesta johtuvia selityksiä. Etäämpää voimme arvioida, onko toiminta todella arvojemme ja tavoitteidemme mukaista. Kulutuskäyttäytyminen toimii tässä esimerkkinä. Kuten eräs nuori kuvasi kaupassa käyntiään, 'tuntuu, että aina tulee vastaan tarjous, josta ei vain voi kieltäytyä. Kotona sitten tajuaa, ettei tuotetta välttämättä olisi tarvinnut' (Kortesalmi ym., 2024).

Etäisyyden ottaminen auttaa tarkastelemaan tekemistemme syitä ja seurauksia. Tämä on tärkeää, kun yritämme tunnistaa oman toimintamme seurauksia kestäväen kehityksen näkökulmasta. Hetken tarpeiden tyydyttämisen muuttaminen vaatii sen, että kestäväen kehityksen reunaehdot ovat arjessa läsnä jatkuvasti.

Taloudellinen toimintaympäristö on kovin tuulinen tällä hetkellä, ja ihmisten taloudellinen toiminta on altista erilaisille vaikutteille. Nigerianlaiskirjeet ja monet innovatiiviset viestinnän tavat saavat meidät uskomaan hölynpölyä. Nämä voivat heijastuvat paitsi pankkitilin saldoon, myös hyvinvointiimme ja mahdollisuuksiimme suunnitella taloudellisesti turvallista tulevaisuutta. Paljon on siis tehtävää. Mutta onneksi voin sanoa, että paljon on myös tehty.

Suomen kansallinen talousosaamisen strategia julkaistiin vuonna 2021 (Suomen Pankki, 2021). Sen tavoitteena on vahvistaa yksilön kykyä ymmärtää ja ennakoida taloudellista tilannettaan. Yksi osa kansallisen strategian toteuttamisesta on mitata kansalaisten talousosaamista. Ensimmäinen mittaus on julkaistu syksyllä 2023 (Vaahtoniemi ym., 2023). Mittauksessa arvioitiin taloudellista tietämystä, taloudellista käyttäytymistä ja taloudellisia asenteita sekä digitaalista talousosaamista, taloudellista hyvinvointia ja vakuutusosaamista. Taloudellisen tietämyksen mittaus perustui ns. big three -lähtökohtaan: kysymykset keskittyivät inflaation, koron ja riskien hajautuksen hallintaan. Annan esimerkin kysymyksestä. "Oletetaan, että laitot 100 euroa säästötilille, jolle on taattu 2 prosentin vuosikorko. Et laita tai nosta rahaa tältä tililtä. Kuinka paljon tililläsi on rahaa **viiden vuoden** päästä, kun tilille on maksettu korko? Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa, eikä tiliin liity muita kuluja. Vastausvaihtoehtoja on kolme: alle 110 euroa, tasan 110 euroa, yli 110 euroa. Alle puolet, 40,8 prosenttia suomalaisista tiesi tähän kysymykseen oikean vastauksen.

Suomalaisten talousosaaminen on hieman parempaa kuin OECD maissa keskimäärin. Eri demografisin luokitteluin jaoteltuna vahvaa osaamista oli 40–49-vuotiailla, pohjoisessa asuvilla, korkeakoulun käyneillä, yrittäjänä työskentelevillä ja miehillä. Heikointa osaaminen oli vain peruskoulun käyneillä. (Vaahtoniemi ym., 2023.)

Sekä kansallisen talousosaamisen strategian että nykyisen hallitusohjelman tavoitteena on tehdä Suomesta maailman talousosaavin kansa. Tähän kuuluu muun muassa taloustaitojen opetusta kaikilla koulutusasteilla. Hallitusohjelma painottaa erityisesti nuorten talousosaamisen edistämistä.

Tähän on aihetta. Vaikka talousosaamisen mittauksessa 18–29-vuotiaiden taloudellinen käyttäytyminen on vanhempia ikäluokkia vahvempaa, taloustietämyksen ja asenteiden mittauksessa he saivat heikommat pisteet. Tämä ikäluokka on kuitenkin se, jolla koulussa annetun talousopetuksen pitäisi olla tuoreimmassa muistissa. Tulosta on pohdittu paljon. Yhdeksi selitykseksi on ehdotettu sitä, että mitatut ilmiöt, inflaatio, korko ja riskien hajautus, avautuvat hyvin, jos ilmiöstä on omaa kokemusta, ei niinkään teoreettisesti opiskeltuna.

Tämä selitys on saman suuntainen väitöskirjani kolmannen osatutkimuksen kanssa (Kortesalmi ym., 2022). Siinä tutkittiin nuorten kokemuksia koulun talousopetuksesta. Nuoret toivoivat käytännön esimerkkejä ja abstraktien ilmiöiden avaamista konkreettisten esimerkkien kautta. Tulos on linjassa tutkimuskirjallisuuden kanssa.

Suomessa talousopetusta on kuitenkin tutkittu vähän. Muutamia ominaispiirteitä suomalaisessa koulujen talousopetuksessa on. Ensinnäkin talous- ja kuluttajaopetus on kirjattu peruskoulun opetussuunnitelmassa usean eri oppiaineen alle. Ideaalitulanteessa nuori saa siis opetusta siitä, miten inflaatio näkyy kauppalaskussa ja että mitä se tarkoittaa makrotaloudellisena ilmiönä.

Toiseksi Suomessa nuoret saavat usean eri toimijan antamaa talousopetusta. Esimerkiksi Yrityskylä, KKV kampus, pankit sekä Pörssisäätiö toimivat koulujen kanssa yhteistyössä. Tämän lisäksi Martat, kuntien talous- ja velkaneuvonta ja sosiaalisen median talouteen keskittyvät influencerssit jakavat talousosaamistaan ja materiaalejaan. Niin osaavaa työtä kuin nämä toimijat nuorten kanssa tekevätkin, on aiheellista kysyä, toteutuuko opetussuunnitelman tavoitteet ja sisältöalueet optimaalisesti tässä monituottajamallissa?

Tässä pohdinnassa tunnistan, että edellä mainituilla tahoilla on paljon osaamista, intoa ja resurssejakin nuorten kohtaamiseen. Mutta samalla kysyn, että eikö tämä osaaminen, into ja resurssit pitäisi olla jokaisella koulussa talousasioita opettavalla opettajalla?

Näen huolena sen, että siinä missä koulun talous- ja kuluttajaopetus ulkoistuu muille toimijoille, opettajien oma herkkyyys ja ketteryys tarttua taloudellisiin näkökulmiin päivittäisessä opetuksessaan vastaantulevissa tilanteissa ohentuu.

Miten opettajat itse kokevat talousopetuksen? Tätä kysymystä lähestyttiin Ranta ym. (2022) kanssa tutkimalla opettajaopiskelijoiden opettajakyvykkyyttä talous-, kuluttaja- ja yrittäjyysisällöissä. Opettajaopiskelijat kokivat epävarmuutta erityisesti talous- ja yrittäjäsäilytöjen opettamisessa. Kuluttajasisällöt olivat heille tutumpia. Autio ym. (2021) kanssa tutkittiin kotitalousopettajana työskentelevien arvioita itsestään kestävyys- ja kuluttajasisäilytöjen opettajina. Kotitalousopettajat näkivät oman roolinsa näiden asioiden opettamisessa tärkeänä; tärkeämpänä kuin vanhempien. Kovin vahvasti teemat eivät kuitenkaan ole integroituneet opetukseen.

Miten sitten voitaisiin varmistaa se, että jokainen suomalainen lapsi ja nuori saa sen opetuksen, johon opetussuunnitelma on ohjaamassa? Nostan esille muutamia huolia tähän liittyen. Ensinnäkin nuorten kokemukset koulun talousopetuksen määrästä eivät

ole järin mairittelevia. Näkökulma nousi esiin nuorten haastatteluissa, mutta on mahdollista, että taloussisällöt jäävät opetuksessa ohuiksi. Kuten yksi nuori muisteli: 'ehkä kerran oli talouteen liittyviä sisältöjä, mutta olin varmaan just silloin poissa koulusta'.

Toiseksi nuorten mielestä talousopetuksen sisältö ei vastannut heidän käsitystään niistä taidoista, joita he olisivat tarvinneet. Yksi nuori muisteli opetelleensa budjetin tekemistä kunnan talousarvio esimerkkinä. Useampi nuori kertoi, kuinka vaikeaa oli kotoa pois muutettua alkaa opetella verkkopankin käyttöä laskujen maksuun, samoin kuin verkossa tapahtuvaa viranomaisasiointia. Nämäkin ovat taitoja, joiden käyttö vaatii harjaannusta, se meiltä digitaalisuuteen kasvaneilta aikuisilta ehkä unohtuu.

Kolmanneksi se, että opetussuunnitelma sijoittaa talousosaamista usean oppiaineen alle on mahdollisuus: sen kautta taloudellisia ilmiöitä voi tarkastella useasta näkökulmasta. Korkeiden laskeminen liittyy matematiikkaan, yksilön talouteen ja rahoitusmarkkinoihin. Se, että näistä eri tulokulmista saadaan nuorille eheä kokonaisuus, jossa eri tiedon muruset täydentävät kokonaiskuvaa, vaatisi, että opettajilla on aikaa sekä perehtyä toisten oppiaineiden opetussuunnitelmiin, että aikaa keskustella toteutuksista oppiainerajojen yli.

Neljäs huoli liittyy siihen, kuinka hyvin opettajakoulutus vahvistaa tulevien opettajien talouspedagogiikan taitoja. Opettajaopiskelijoiden tulisi osata tunnistaa oppilaiden arjessa näkyvät taloudelliset ilmiöt, sanoittaa niitä ja vahvistaa oppilaiden taitoja niissä. Edelleen huolena on, kuinka jo kentällä toimivat opettajat voivat ylläpitää ja vahvistaa näitä taitoja taloudellisen toimintaympäristön jatkuvasti muuttuessa.

Ratkeaisivatko nämä huolet sillä, että talousopetus toteutuisi omana oppiaineenaan? Muutamia hetkiä sitten peruskouluissa opetettiin kansalaistaitoa. Se oli monialainen kokonaisuus, ja piti sisällään mm. terveystietoa ja taloussisältöjä. Terveystieto on nyttemmin oma oppiaineensa. Talousopetus omana oppiaineena voisi tuoda jäsentyneempiä kokonaisuuksia, siten ratkaisten osan huolista. Toisaalta samalla menetettäisiin taloussisältöjen luonteva integroituminen mm. kuluttajakasvatukseen, ja vaarana on sisältöjen eriytyminen arjen käytänteistä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman yleisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaiden yleissivistykselle: 'Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella' (POPS 2014, s. 16).

Tekemisemme heijastavat arvojamme, ja taloudelliseen osaamiseen kuuluu oman toiminnan eettinen pohdinta. Tällöin eettinen pohdinta linkittyy myös talousopetukseen. Ideaalit talousopetus käsittelee talouden ilmiöitä sekä käytännössä että teoreettisesti tarkasteltuina. Se antaisi taitoja yksilön talouden hoitoon ja avaisi oman toiminnan vaikutuksia läheisiin, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan. Se kasvattaisi pohtimaan taloudellisen toiminnan eettisiä ja ekologisia seurauksia.

Tähän suuntaan ollaan menossa, mutta valmiita ei vielä olla.

Lähteet

- Autio, M., Korttesalmi, M., Ranta, M., Sekki, S., & Kylkilahti, E. (2021). Finnish Home Economics Teachers Enabling Sustainability and Consumer Skills for Young People. Haettu: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/334356>
- Harmaja, L. (1946). Kotitalous kansantalouden osana. Porvoo, Kansantaloudellinen Yhdistys ja WSOY.
- Helsingin Sanomat (29.1.2024). Valkeakoskelaisen Paula Sahamiehen hurjaa sähkölaskua ei suostuta kohtuullistamaan. Haettu: Valkeakoskelaisen Paula Sahamiehen hurjaa sähkölaskua ei suostuta kohtuullistamaan – Samanlaisia tapauksia voi olla Suomessa kymmeniä tuhansia - Kotimaa | HS.fi
- Korttesalmi, M. (2024). Everyday Financial Capability- Enhancements with families and schools. Haettu: Everyday financial capability: Enhancements with schools and families (helsinki.fi)
- Korttesalmi, M., Autio, M., and Ranta, M. (2024). 'Am I entitled to help' – Building confidence in financial inclusion. *Journal of Financial Therapy*, 15 (1).
- Korttesalmi, M., Autio, M., Ranta, M., & Huiku, L. (2022). Osaamista omaan elämään ja kiinnittymistä yhteiskuntaan–nuorten kokemuksia koulun talousopetuksesta. *Nuorisotutkimus*, 40(2), 24–40.
- Korttesalmi, M., Autio, M., Ranta, M., & Sekki, S. (2024). 'Stepping up - leaning back: Young adults constructing financial agency in the verge of financial independence'. (Arviointiprosessissa).
- Kyrk, H. (1923), *A Theory of Consumption*, Sir Isaac Pitman & Sons Ltd.
- OECD. (2023). OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy. OECD Business and Finance Policy Papers, No. 39, OECD Publishing, Paris. Haettu: <https://doi.org/10.1787/56003a32-en>.
- Ranta, M., Kruskopf, M., Korttesalmi, M., Kalmi, P., & Lonka, K. (2022). Entrepreneurship as a Neglected Pitfall in Future Finnish Teachers' Readiness to Teach 21st Century Competencies and Financial Literacy: Expectancies, Values, and Capability. *Education Sciences*, 12(7), 463.
- Suomen Pankki. (2021). Haettu: Ehdotus Suomen talousosaamisen edistämisen kansalliseksi strategiaksi (bof.fi)
- Vaahtoniemi, S., Buturak, G., Kalmi, P., & Ruuskanen, O. P. (2023). Financial literacy and its determinants and consequences: New survey evidence from Finland. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1(2), 1-35.
- YLE. (12.6.2020). Haettu: Veikkaus avaa peliautomaatit heinäkuun puolivälissä, pelipaikat avautuvat jo aiemmin – vähennettävien automaattien määrä tuplaantuu tänä vuonna | Yle
- YLE. (23.9.2021). Haettu: Influensseri tai bloggaaja voi kohta saada jättiläiset rahapelien mainostamisesta – nämä seitsemän asiaa muuttuvat Suomen rahapelimarkkinoilla | Yle

Kirjoittajatiedot

Marilla Korttesalmen väitöskirja "Everyday financial capability - enhancements with schools and families" tarkastettiin perjantaina 2.2.2024 kello 14 Helsingin yliopistossa. Väitöskirja kuuluu kotitaloustieteen tieteenalaan.

sähköposti: marilla.korttesalmi at laurea.fi (1.8. alkaen: marilla.korttesalmi at uef.fi).

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-9628-6>